

Lud wyprowadzony z niewoli

Autor tekstu: **Piotr Drobner**

Jednym z głównych filarów judaizmu jest Eksodus Izraela z Egiptu. Wątek ten ma w teologiach jednoznaczną egzegezę: mocny Jahwe wybrał naród Izraela i wyzwolił go z niewoli. W opis Wyjścia włączono główne objawienie boga na Synaju i wstawiono kodeksy praw boskich. Cztery Księgi dotyczące Eksodusu: Wyjścia, Kapłańska, Liczb i Powtórzonego Prawa poprzedzone Księgą Rodzaju stały się fundamentem judaizmu.

Nasze wcześniejsze rozważania [Tajemnica Jahwisty (s. 2408), Cel podróży Abrahama (s. 2722), Ukryte piękno Księgi Sędziów (s. 3207)] świadczą, że z tekstu Pisma można niewyszukanymi sposobami wydobyć pierwotne znaczenia wątków mających ilustrować historię żydowską. Nie znaczy to oczywiście, że odsłoniliśmy całą głębię znaczeń tych przekazów biblijnych. Znaczy to jedynie, że przedarliśmy się przez stereotypową, propagandową wykładnię współczesnych teologii i przez powierzchwną warstwę literacką autorów/redaktorów Biblii.

Kierując naszą uwagę na opis Wyjścia z Egiptu, stajemy wobec zagadnienia bardzo złożonego merytorycznie i bardzo obszernego literacko. Zmuszeni zatem jesteśmy do dokonania pewnego rozsądnego podziału tej skomplikowanej kwestii. W niedalekiej przyszłości zaś dokonamy syntezy wszystkich naszych rezultatów. W tym eseju spróbujemy więc odkryć „tylko” historyczne tło Eksodusu.

Czytelnika poważnie zainteresowanego naszymi rozważaniami zachęcamy do uważnego przeczytania czterech wymienionych Ksiąg, mimo, iż lektura bywa miejscami nużąca. Lektura dostarczy nam budującego wniosku, że opis Wyjścia i wędrówki przez pustynię mieści się głównie w dwóch Księgach: Wyjścia i Liczb — i te Księgi będziemy głównie analizować. Księgi Kapłańska i Powtórzonego Prawa są prawie w całości kodeksami prawnymi, tylko w Księdze Powtórzonego Prawa jest rekapitulacja wędrówki i opis śmierci Mojżesza.

W trakcie lektury naszą uwagę przykuwają pewne momenty budzące wątpliwości i niekiedy otwarcie przeczące współczesnym egzegezom religijnym. Odnotujmy więc nasze najważniejsze zastrzeżenia.

Sprzeczności, niejasności, wątpliwości

Księga Wyjścia.

1. Młodość Mojżesza: — początkowo ukrywa się imiona rodziców, by później wymienić je jawnie; — w nieprawdopodobny, legendarny sposób wyjaśnia się koligacje Mojżesza z rodziną faraona; — fałszywa jest hebrajska etymologia jego egipskiego imienia Mose; - dziwi zatrudnienie Mojżesza, członka elit arystokratycznych, w charakterze „pasterza owiec”.

2. Przygotowanie Wyjścia: - zdumiewa nieprawdopodobna łatwość docierania przedstawicieli „niewolników” do faraona; — wykluczające są wątki plag egipskich (cała woda w Egipcie jest już krwią za sprawą Aarona, tuż zaraz czarownicy egipscy robią „to samo”, żaby są już wszędzie, sprowadzone przez Aarona i czarownicy robią „to samo”, śmierć wszelkiego była egipskiego w zarazie i zaraz później zwierzęta giną od gradu, grad też niszczy wszystkie drzewa, które za chwilę ma zniszczyć dopiero szarańcza itd.); — brak izraelskich świadków tych plag poza Mojżeszem i Aaronem: plagi omijały akurat osiedla izraelskie);

3. Wyjście — tu mamy cały szereg uwag o różnym ciężarze: — szczegółowe ustalenie święta Paschy, pamiątki Wyjścia, zanim jeszcze się ono dokonało; — nieusuwalna w całym Piśmie wieloznaczność oceny Wyjścia (uzgodniona z faraonem emigracja? ucieczka? wygnanie?) - uchodzący „niewolnicy od cegieł i pól” nagle dysponują własnym uzbrojonym „wojskiem”; — wybór dziwnie długiej, okrężnej trasy do Kanaanu; - cudowne przejście przez morze i zatopienie wojsk pościgowych; — egipska Miriam jest od razu „prorokinią” tak niedawno przecież poznanego boga, a nawet sam Mojżesz dotąd nie był tak nazwany!; — nieufność i szemranie ludu przeciw Mojżeszowi i Aaronowi — czy po cudzie plag egipskich, cudzie uwolnienia i cudzie przejścia przez morze można było jeszcze wątpić w ich posłannictwo?; — udział Mojżesza, Aarona i starszych Izraela w obrządkach religijnych Jetry —

Madianity; — anachronizm Księgi Przymierza: jeszcze na Synaju określa cały bogaty rytuał, sprzęty i stroje kultowe oraz strukturę świąt, dokładnie odpowiadające późniejszym zwyczajom z Kanaanu i niewiele różniące się od obrządków i świąt rdzennych ludów kananejskich; - charakter Księgi Przymierza wskazuje, że przepisy dotyczą społeczności rolniczej i rzemieślniczej, osiadłej (cysterny na wodę, winnice, pola, siew i żniwa, drzewo akacjowe na arkę i ołtarz, odlewnictwo złota i brązu: nie do zrealizowania na pustyni, różnorodność i bogactwo materiałów niezbędnych dla Przybytku); — nie dotrzymana nigdy obietnica Jahwe wygnania rdzennych plemion Kanaanu sprzed Izraela .

Księga Liczb.

- kolejne szemranie ludu przeciw Mojżeszowi i tęsknota za dobrobytem Egiptu; konflikt Aarona i Miriam z Mojżeszem z powodu(?) jego żony Kuszytki (tzn. Etiopki — Murzynki) a więc nie Madianitki Sefory (ale Mojżesz nigdzie wcześniej nie ożenił się ponownie); — sprzeczne relacje wywiadowców o Kanaanie; — otwarty bunt przeciw Mojżeszowi i odmowa podboju (zamiar ukamienowania Mojżesza!) a wkrótce upór do ataku wbrew zakazom Mojżesza i klęska pod Chormą; — kolejny otwarty bunt, tym razem grupy uprzywilejowanych Lewitów(!) pod wodzą Koracha i cud ich zagłady; szemranie CAŁEGO ludu przeciw Mojżeszowi i plaga (śmierć 14 700 osób); — cud kwitnięcia laski Aarona: wskazanie jego kapłańskiego zwierzchnictwa; — bunt w Kadesz, — cud wody ze skały i niezrozumiałe, porażająco banalnie uzasadnione postanowienie o śmierci Aarona i Mojżesza przed dojściem do Kanaan; — znany uprzednio(!) Mojżeszowi dokładny termin śmierci Aarona; — tym razem zwycięstwo pod Chormą!; — nie bałwochwalcze(!) wywyższenie przez Mojżesza miedzianego węża; - nieprawdopodobne błogosławieństwo Balaama; — bałwochwalstwo i nierząd w Szittim.

Księga Powtórzonego Prawa.

- góra objawienia tu nazywa się Horeb a nie Synaj; śmierć Mojżesza tuż u granic Kanaanu.

Spostrzeżenia ogólne.

1. Odnotujmy (przykładowo) jeszcze jedną, błahą na pozór, wewnętrzną achronologię tekstu: oto Księga Liczb rozpoczyna się od "dnia pierwszego **drugiego miesiąca, w drugim roku** po wyjściu z Egiptu", aby rozdział 9 rozpoczynać "w **pierwszym miesiącu drugiego roku** po wyjściu z Egiptu". Takich „przestawek”, już mniej jaskrawych, można w tekście znaleźć więcej.

2. **W opisie Wędrowki z Egiptu do Kanaanu daje się zauważyć bardzo subtelna i istotna cezura.** Krytyczny moment następuje pomiędzy przybyciem do Chaserot i pobytem w Kadesz. **Narracje opisów sprzed Chaserot i po Kadesz różnią się fundamentalnie:**

a. szczegółowy i skrupulatny zapis dwu pierwszych lat podróży (do Kadesz) — bardzo ogólny, skrótowy i pobieżny opis pozostałych 38 lat drogi (po Kadesz);

b. drastyczne ograniczenie w narracji roli a nawet obecności Mojżesza po wyjściu z Kadesz (zauważmy też, że Miriam i Aaron umierają właśnie w tym okresie);

c. gwałtowna zmiana charakterystyki Mojżesza: energiczny, rzutki i porywczy wódz — który bez skrupułów zabija człowieka w Egipcie, bez wahań rozkazuje zabić 3 000 bałwochwalców pod Synajem, autorytarnie gromi społeczność za najdrobniejsze odstępstwa — od czasu Chaserot w obliczu „szemrania” ludu zaczyna „padać na twarz” przed zgromadzeniem a kara za bunty jest wymierzana cudownie przez samego boga;

d. tuż przed przybyciem do Kadesz niekwestionowana dotąd pozycja kapłańska Aarona musi zostać potwierdzona przez cudowne zakwitnięcie jego laski pomiędzy laskami jedenastu książąt Izraela — a więc nie Lewitów ani kapłanów;

e. mimo ciągłego zwierzchnictwa Mojżesza, w Szittim następuje całkowita dezintegracja społeczna i religijna uciekinierów — niepojęta po cudzie przejścia przez morze i po powszechnym objawieniu synajskim. Brak tutaj i ingerencji boga i interwencji Mojżesza - konflikty wewnętrzne rozstrzygają między sobą same zainteresowane strony.

Opowieść o Eksodusie zawiera zatem niespójności zarówno merytoryczne, fabularne jak i formalne, redakcyjne. Istnienie ogromnych anachronizmów (Księga Kapłańska, Księga Powtórzonego Prawa) wskazuje na późny czas ostatecznej redakcji tej opowieści a małe anachronizmy wewnętrzne wskazują na dość swobodne, uznaniowe dysponowanie przez autorów szczegółami fabuły. Natomiast merytoryczne niespójności, niekonsekwencje, niedomówienia i sprzeczności różnej wagi rodzą wątpliwości domagające się wyjaśnienia.

Analiza i teza

Pomijając w całości wątki przesłania religijnego oraz politycznego dostrzec możemy w przekazie zwarty, konkretny i szczegółowy szkielet faktograficzny Wyjścia z Egiptu, choć niektóre fakty uległy przestawieniom, przetasowaniom wymuszonym przez nadrzędny cel teologiczny. Przyglądając się dokładnie opisowi, pewne uderzające fakty pozwolą nam udowodnić następującą tezę: **opis uwolnienia Izraela z niewoli egipskiej jest w istocie opisem ewakuacji dworu faraonów hyksoskich i arystokracji przed nadciągającymi wojskami Górnego Egiptu w XVI w. pne.**

Taki sposób widzenia, wymagający niewielu korekt w chronologii zdarzeń, pozwala wyjaśnić zagmatwane i nieczytelne fragmenty tekstu, upraszcza interpretację całego zdarzenia. Przykładowo: hebrajska narodowość Mojżesza teraz nie stoi w opozycji, nie wyklucza jego koligacji z egipskim faraonem. Semita Mojżesz jest po prostu członkiem rodziny faraona egipskiego (hyksoskiego), który jest także Semitą. Zbędne staje się sztuczne wyjaśnienie o wyłowieniu Mojżesza z Nilu i przygarnięciu przez córkę faraona. Przeanalizujemy zatem pozostałe fakty w tej optyce, by utwierdzić się w naszym przekonaniu.

Rekonstrukcja

Emigracja Mojżesza spowodowana była wewnętrznymi konfliktami dynastycznymi: *zabił Egipcjanina i ukrył go w piasku* (Wj 2:12), gdyż zabójstwo zwykłego Egipcjanina dwór byłby w stanie zatuszować lub wręcz zignorować. Później jednak *rzędy w Egipcie objął nowy król* (Wj 1:8) i powrót z emigracji był już możliwy: *„Wracajże do Egiptu, gdyż umarli wszyscy ci, którzy czyhali na twe życie”* (Wj 4:19). Zapewne władzę objął brat lub raczej ojciec Mojżesza — Aaron.

W XVI w. pne. na stolicę Hyksosów - Awaris — od południa nadciągają niepowstrzymane wojska Egiptu Górnego. W obliczu klęsk Hyksosi umacniają fortyfikacje miast na płytkim zapleczu stolicy: *Ustanowiono [...] przełożonych robót publicznych[...]. Budowano wówczas dla faraona miasta na składy: Pitom i Ramses* (Wj 1: 11). Wyrobownicy cegieł nie musieli znać przeznaczenia swoich produktów. Na południu jednak rozgrywała się całkowita katastrofa Hyksosów. Przerażony lud uciekał na północ: *A synowie Izraela rozradzali się, pomnażali, potężniali i umacniali się coraz bardziej, tak że cały kraj się nimi napełnił* (Wj 1:7). Zmiana wód Nilu w krew przestaje być cudem nadprzyrodzonym: jest tylko dowodem krwawej wojny na południe od Awaris. Muchy, robactwo i roznoszone choroby to efekt ogromnej liczby niepochowanych zwłok ofiar wojny. „Ciemności egipskie” to zapewne dymy palonych przedmieść stolicy.

Hyksosi już wiedzą, że przegrywają. Siła wojsk Górnego Egiptu jest ogromna a i rdzenny lud egipski stał się „piątą kolumną”, siłą dywersyjną, z którą należało się liczyć i którą należało zniszczyć. Hyksosi postanawiają w trakcie wycofywania wymordować i ograbić Egipcjan. Mojżesz jednak chce uchronić ludność semicką. Początkowo posądzono go o zdradę: *W czasie podróży w miejscu noclegu spotkał Pan Mojżesza i chciał go zabić. Sefora wzięła ostry kamień i odcięła napletek syna swego i dotknęła nim nóg Mojżesza, mówiąc: „Oblubieńcem krwi jesteś ty dla mnie”. I odstąpił od niego [Pan]* (Wj 4:24-26). Po jego wyjaśnieniach, że chce uprzedzić jedynie pobratymców, zezwała się mu na ustalenie tajnego znaku rozpoznawczego: *Weźcie gałązkę hizopu i zanurzcie ją we krwi, która jest w naczyniu, i krwią z naczynia skropcie próg i oba odrzwi. Aż do rana nie powinien nikt z was wychodzić przed drzwi swego domu. A gdy Pan będzie przechodził, aby porazić Egipcjan, a zobaczy krew na progu i na odrzwiach, to ominie Pan takie drzwi i nie pozwoli Niszczycielowi wejść do tych domów, aby [was] zabił* (Wj 12:22-23).

Nieustający napór wroga wymusza przeniesienie dworu na północ, do Ramses (wyruszyli [...] z Ramses ku Sukkot [...] Wj 12:37). Mając świadomość całkowitej klęski faraon hyksoski

postanawia ewakuować się na umocnione, głębokie zaplecze, do jednego z wielu miast — twierdz w Kanaanie. Przewidując, że główne natarcie pójdzie najkrótszą drogą wprost w kierunku twierdzy Szaruhen, by uniknąć niebezpieczeństwa pościgu decyduje się iść *okrężną drogą pustynną ku Morzu Czerwonemu* (Wj 14:18). Mojżesz zna kraj Madianitów, jego mieszkańców i teren trasy ucieczki. Miejscowym rzemieślnikom każe przygotować wszystkie niezbędne w wędrówce sprzęty, w tym okazały namiot mieszkalny —

przenośną siedzibę faraona: *Uczynisz przybytek z dziesięciu tkanin: uczynisz go z kręconego bisioru, z fioletowej i czerwonej purpury, z karmazynu — z cherubami [...] (Wj 26:1).*

Faraon i arystokracja wyruszają pod silną ochroną wojska. *Oto miejsca postoju Izraelitów, którzy swoimi oddziałami wojskowymi wyszli z Egiptu pod wodzą Mojżesza i Aarona* (Lb 33:1). Organizacja marszu i postojów jest na wskroś wojskowa: ma zapewnić bezpieczeństwo rodzinie faraona (p. Lb 2:2-31). Niewolnicy i zwykli robotnicy na ogół nie mają swojego wojska!

Uciekając przed pożągniętą wojenną część ludności poszła na północ, część podążyła za uzbrojonym obozem faraona: *Tłum pospolitego ludu [...] był wśród nich* (Lb 11:4). Tłum ludzi i zwierząt skutecznie zacierał ślady wojska, wozów i rydwanów. Bydło stanowiło doskonały zasób żywności.

Z wojskowego, taktycznego punktu widzenia cud przejścia przez morze jest świetnie zorganizowaną pułapką na pościgowe oddziały egipskie. Zwróćmy uwagę, że jest to jedyny moment w całym opisie, kiedy bóg osobiście i szczegółowo wyznacza miejsce postoju: **niech zawrócą i niech rozbiją obóz pod Pi-Hachiroth pomiędzy Migdol a morzem, naprzeciw Baal-Sefon. Rozbijcie namioty naprzeciw tego miejsca nad morzem** (Wj 14:2). Ponadto świta faraona wyjątkowo zajmuje ostatnie pozycje w marszu i obozie: *Anioł Boży, który szedł na przedzie wojsk izraelskich, zmienił miejsce i szedł na ich tyłach* (Wj 14:19) tak, by namiot był dobrze widoczny przez pościg. Niemożliwa jest geograficzna lokalizacja tego zdarzenia, ale łatwa jest rekonstrukcja sytuacji. Święto Paschy wypada akurat w końcu pory deszczowej i na początku suchej. Ogólnie dostępne brody w porze suchej, w porze deszczowej są nie do przebycia. Hyksosi poszli wprost w kierunku niepozornie wyglądającego akwenu zostawiając wyraźne ślady, okrążyli wodę wzdłuż brzegu a potem podstępnie *zawrócili* na drugim brzegu i *naprzeciw* drogi dojścia do wody rozbili rozświetlony obóz: *[...] I tam był obłok ciemnością, tu zaś oświecał noc* (Wj 14:20). Egipcjanie nie znając lokalnych warunków terenowych, zasugerowani śladami i podnieceni złudną bliskością ściganych, w ciemnościach nocy wpadli w śmiertelną pułpkę.

Pozbywszy się pościgu, Hyksosi bezpiecznie dotarli w miejsce uzgodnione z Jetrą, przywódcą kraju Madianitów. Mojżesz swoim talentem dowódczym i organizacyjnym objął bezpośrednio przywództwo nad ludem, który podążał za obozem: *Wybrał sobie Mojżesz z całego Izraela mężów dzielnych i ustanowił ich kierownikami ludu, przełożonymi nad tysiącem, nad stoma, nad pięćdziesięcioma i nad dziesięcioma, aby wyroki wydawali ludowi w każdym czasie, a tylko ważniejsze sprawy przedkładali Mojżeszowi* (Wj 18:25-26). Musiał też ogłosić nowe zasady, regulacje zmodyfikowane i dostosowane do warunków koczowniczych. Uciekinierzy prowadzeni przez madianickiego przewodnika Chobaba planowo dążą do Kanaanu najkrótszą z możliwych dróg: w stronę Kadesz-Barnea i góry Hor, zaraz na północ jest już Kanaan. Z Chaserot wyruszają wywiadowcy na rozpoznanie terenu.

Przynoszą władcom następujące wieści: *[...] „ Jest to kraj rzeczywiście opływający w mleko i miód [...]. Jednakże lud, który w nim mieszka, jest silny, a miasta są obwarowane i bardzo wielkie. Widzieliśmy tam również Anakitów. Amalekici zajmują okolice Negebu; w górach mieszkają Chetyci, Jebusyci i Amoryci, Kananejczycy wreszcie mieszkają nad morzem i nad brzegami Jordanu”. Wtedy próbował Kaleb uspokoić lud, [który zaczął się burzyć] przeciw Mojżeszowi, i rzekł: „Trzeba ruszyć i zdobyć kraj — na pewno zdołamy go zająć”. (Lb 13:27-30).*

Lud jednak otrzymuje też takie informacje: *Lecz mężowie, którzy razem z nim byli, rzekli: „Nie możemy wyruszyć przeciw temu ludowi, bo jest silniejszy od nas”. I rozgłaszali złe wiadomości o kraju, który zbadali, mówiąc do Izraelitów: „Kraj, któryśmy przeszli, aby go zbadać, jest krajem, który pożera swoich mieszkańców. Wszyscy zaś ludzie, których tam widzieliśmy, są wysokiego wzrostu. Widzieliśmy tam nawet olbrzymów — Anakici pochodzą od olbrzymów — a w porównaniu z nimi wydaliśmy się sobie jak szarańcza i takimi byliśmy w ich*

oczach" (Lb 13:31-33).

W obowiązującej wykładni teologicznej wydzwięk obu informacji jest tak samo negatywny: kraj jest dobrze obwarowany, z silną obroną, trudny do zdobycia. My jednak zauważamy diametralną różnicę: rzeczowy, konkretny, analityczny charakter pierwszej wypowiedzi oraz drastyczne przerysowania faktów, fantastyczne wyolbrzymienia i wręcz kłamstwa, fałsze i nieprawdy przerażające lud. Naszym zdaniem **pierwsza informacja jest jak najbardziej pozytywna, korzystna**. Stwierdza ona po prostu, że w Kanaanie nic się jeszcze nie zmieniło, **Kanaan nie został jeszcze podbity, że wojska egipskie jeszcze nie dotarły w głąb kraju**, że faraon hyksoski może bezpiecznie wkroczyć do Kanaanu, **dla faraona wędrówka się skończyła**. Rzeczywiście — twierdza Szaruhen zatrzymała egipską ekspedycję wojenną na całe trzy lata.

Czym zatem jest druga informacja? To proste: w cywilizowanym, obronnym i zasobnym Kanaanie **przypadkowy lud towarzyszący obozowi faraona stał się całkowicie zbędny**, ba!, w warunkach trwającej wojny stanowił poważne obciążenie aprowizacyjne. Elita świadomie okłamuje, straszy i przeraża lud, zniechęcając go do wkroczenia do Kanaanu. Złękniony lud jęczy: *Czemu nas Pan przywiódł do tego kraju, jeśli paść mamy od miecza, a nasze żony i dzieci mają się stać łupem nieprzyjaciół? Czyż nie lepiej nam będzie wrócić do Egiptu?" Mówili więc jeden do drugiego: „Wyberzmy sobie wodza i wracajmy z powrotem do Egiptu"* (Lb 14:3-4). Domyślamy się, że ten rozłam jest jak najbardziej na rękę świecie faraona, że był zamierzony, celowo sprowokowany. Władca cynicznie ogłasza więc separację z tłumem: *Ja, Pan, powiedziałem! Zaprawdę, w ten sposób postąpię z tą złą zgrają, która się zebrała przeciw Mnie. Na tej pustyni zniszczę ją i tutaj pomrą"* (Lb 14:35). Teraz obóz faraona może odłączyć od tłumu pospólstwa i wejść do Kanaanu. Dla ludu jednak perspektywa dalszego pobytu na pustyni jest także przerażająca. Z dwojga złego postanawia nie odłączać od wojsk, a nawet z determinacją wyruszyć przeciw „olbrzymom": *„Teraz jesteśmy gotowi wyruszyć do kraju, o którym mówił Pan; widzimy bowiem, żeśmy zawinili"* (Lb 14:40). Mojżesz odwodzi początkowo ludzi od pomysłu wyprawy: *rozgromią was nieprzyjaciele wasi. Amalekici bowiem i Kananejczycy wystąpią przeciw wam i polegniecie od miecza. [...] Oni mimo wszystko trwali uparcie przy swoim zamiarze* (Lb 14 42-44), *zeszli Amalekici i Kananejczycy mieszkający na tej górze, pobili ich i rozproszyli* (Lb 14:45). Po prostu nie dostali odpowiedniego wsparcia wojskowego — wypuszczono prosty lud do walki: *Arka Przymierza Pana i Mojżesz nie opuścili swego miejsca pośród obozu* (Lb 14:44).

Przełomowym momentem opowieści jest Kadesz-Barnea. Wszystko wskazuje na to, że arystokracja hyksoska tutaj postawiła tłum i wyruszyła na bitwę z królem Aradu: *Król Aradu, Kananejczyk, mieszkający w Negebie, dowiedział się, że Izraelici nadciągają drogą od Atarim. Napadł na Izraela i **wziął trochę ludzi do niewoli***. Wtedy Izraelici złożyli następujący ślub Panu, mówiąc: *„Jeśli dasz ten lud w nasze ręce, klątwą obłożymy ich miasta"*. I wysłuchał Pan głosu Izraela i wydał w ich ręce Kananejczyków (Lb 21 1:3). Elity hyksoskie nigdy nie wróciły z tej wyprawy. Wydaje się, że „bitwa" była tylko pozorowana, że król Aradu pozostał lojalnym poddanym faraona. Oto faraon osiadł w Aradzie czy Chormie lub w innym mieście południowego Kanaanu. W tym miejscu dokładna relacja z Wyjścia wyraźnie się urywa.

Wyjaśnienie

Logika przebiegu zdarzeń, ich następstwo i okoliczności wskazują

jednoznacznie, że redaktorzy Biblii wykorzystali dokładne sprawozdanie z ewakuacji faraona dla zobrazowania ucieczki Izraelitów z Egiptu. Jednak **dogmatem religijnym i politycznym Żydów jest proces podboju Kanaanu przez Izraelitów od wschodu, spoza Jordanu i to w dużo późniejszym okresie**. Redaktorzy musieli zatem „oczyścić” relację z konkretnych odniesień czasowych oraz wydłużyć czas trwania wędrówki a także samodzielnie „dokończyć” opowieść. Usunięto zatem okoliczności wojny w Egipcie, imiona faraonów i wstawiono boski plan wyprowadzenia Izraela. Opowieść uzupełniono fikcyjnymi, fantastycznymi faktami od Kadesz do Zajordania. Przedłużono maksymalnie (o jedno pokolenie) czas dojścia do Kanaanu, by choć trochę zbliżyć się czasowo do dat rzeczywistych i uprawdopodobnić śmierć Mojżesza przed Kanaanem. Autorzy „uśmiercili” Miriam i Aarona w okolicach Kadesz a Mojżesza wyposażyli w nowy profil charakterologiczny: od tej pory *był człowiekiem bardzo skromnym, najskromniejszym ze wszystkich ludzi, jacy żyli na ziemi* (Lb 12:3). „Szemrania” i bunty ludu są codziennością w grupach pozbawionych zdecydowanego przywództwa, są doświadczeniami wielu innych grup zdążających w późniejszych czasach do Palestyny — pamięć o tych faktach również włączono do opowieści. Ponieważ **zamiary autorów biblijnych były wyłącznie polityczne i religijne** nie dbali specjalnie o realia historyczne, dlatego od czasu powrotu wywiadowców z Kanaanu bardzo precyzyjna, żywa, konkretna relacja dwóch pierwszych lat przechodzi w schematyczny, obrazowy, przeraźliwie zminimalizowany, ogólnikowy opis wszystkich 38 lat po „wyjściu” z Kadesz.

Istnieją dwie bardzo ważne psychologiczne przesłanki, które silnie motywowały redaktorów Biblii do wykorzystania tej relacji:

- charyzmatyczna osobowość przywódcy i organizatora Exodusu — Mojżesza, narzucającego ludowi swoją wolę;
- skrupulatny kronikarz, upamiętniający fakty podróży faraona przez pustynię, z pewnością w wielu miejscach dał wyraz swojej świadomości o **fizycznej obecności boga w obozie uciekinierów**. Nie tylko dla niego faraon był bogiem.

Zwłaszcza ta druga okoliczność bardzo pociągała kapłanów — redaktorów Biblii. Od wiary ludu w tę bożą obecność zależy ich władza i dobrobyt...

Piotr Drobner

Inżynier elektryk o zainteresowaniach humanistycznych; Poznań.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 03-02-2004 Ostatnia zmiana: 09-08-2006)

[Oryginał..](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3235) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3235>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane

w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl